

УДК 94(477) 398.87 2-135.3 «134/1648»

О. О. Юрченко

аспірант кафедри давньої та нової історії України
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДУМИ ПРО МОРЕ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАВАННЯ ЧИСЛОВОЇ СИМВОЛІКИ

Осторонь від загальної маси української народної поезії й творчості, відбиваючи оригінальність і особливу музичну форму в синтезі зі змістовим наповненням, стоять народні думи. Їхня природа давно хвилювала дослідників небаченим переплетінням і синтезацією форми й змістового наповнення. Числова символіка становить один із наріжних каменів системи думання людності українських земель у добу середньовіччя та ранньомодерного часу. Часу, коли й постали творіння майстрів думового епосу.

У межах невольницького циклу ми виділяємо групу дум, які К. Грушевська зарахувала до категорії «дум про море»: дума «Про Самійла Кішку», дума «Про Олексія Поповича» та «Буря на Чорному морі». Розпочнемо свій розгляд із думи «Про Самійла Кішку», яка є одним із найбільш яскравих зразків героїчної епіки, на чому наголошував її перший дослідник Лукашевич [1, с. 36].

Щодо постаті самого Самійла Кішки, то вона викликає й сьогодні багато питань. М. Костомаров відзначав, що, згідно з літописом С. Величка, під 1575 р. кошовий отаман Самійло Кішка воював проти турок. Але інші джерела вказують на полон Самійла Кішки десь між 1619–1620 рр., а на його отаманство близько 1602 р. Як висновок автор зазначає: «Ізъ этого можно заключить, что Кішка вовель на морѣ и былъ взятъ турками или прежде похода въ Лифляндію, именно около 1575 года, какъ указываеъ письмо Сѣрка къ хану крымскому, а возвратился въ 1598 или 1599 г., когда на Запорожѣ начальствовалъ Семень Скалозубъ, называемый въ современномъ письмѣ асауломъ (Listy Zolkiewsk. 80. 104). Но могло быть, что событие плѣна и освобождения случилось послѣ похода въ Лифляндію, и Самойла Кішка, утративши свое старшинство надъ козаками, могъ снова его получить по выбору» [2, с. 29–30].

В. Антонович і М. Драгоманов у детальному коментарі до думи, як і попередній автор, подають дату полону близько 1575 р., а звільнення – 1599 р., уважаючи Кішку за реальну історичну постать [3, с. 220–230].

Дослідник думи В. Науменко взагалі відкинув правдивість пригод Кішки та подій думи. Він припустив, що дума була складена значно пізніше за відомі джерела про кошового й відбувається підміна реального та історичного факту, пов'язаного з іншою особою (дослідник наводить сюжет з італійської брошури про втечу руського офіцера Симоновича із турецької неволі, датовану 1643 р. Ця брошура, на думку вченого, більше близька до сюжету думи, ніж реальна постать С. Кішки [4, с. 24]).

А. Лісовський указав на історичну оригінальність і достовірність думи, яка змогла уникнути пізнішого згубного перероблення. Головною рисою думи він підкреслює саме опис історичної події, а не постать героя, тому яскравий образ – це «не яркость характеровъ, а богатство украшений, роскошь эпическихъ одеждъ, наброшенных на плечи героевъ думы» [5, с. 16].

Б. Кирдан заперечив думки Науменка й Житецького про створення думи в 40-х рр. XVII ст., апелюючи до того факту, що втеча із турецької неволі не могла бути важливішою, ніж подія національно-визвольної війни. Тому сумнівним мислиться бажання кобзарів оспівувати давно минулий сюжет, коли перед їхніми очима розгортаються грандіозні події битв під Жовтими Водами, Корсунем, Плявцями [6, с. 126–127]. Підсумовуючи, Б. Кирдан припустив, що дума складалась протягом XVI ст. – на поч.

XVII ст. на основі неодноразових захоплень невольниками турецьких галер [6, с. 127].

Дослідники, зрештою, дійшли висновку, що, очевидно, ми маємо справу з кількома редакціями думи. Б. Кирдан, а за ним і М. Плісецький припустили, що перша була складена наприкінці XVI ст., тоді як друга могла постати в 1642 р. [6, с. 127; 7, с. 245–257].

Щодо дослідження числової інформації, то з огляду на епічну природу нашої думи числа мають епічний характер із вираженням християнським контекстом. Так, дума починається зі слів:

*Изъ города Козлова до города Трапезона
Гуляла галера цветкована-малевана,
Четьрьма цветами процветанна,
Первымъ цветомъ процвитанна –
Синими киндяками обвиванна,
Другимъ цветомъ процветанна –
Турецкою червоною габою обвиванна,
А третимъ цветомъ процветанна –
христианскою кровью фарбована,
Четвертымъ цветомъ процветанна –
Невольниками осаженна* [8, с. 508].

Трійка супроводжує наших невольників у їхніх повір'ях на турецькій неволі, ніби вказуючи на присутність Бога, який не залишить своїх дітей, посилаючи їм спасителя чи то в образі дівки-бранки, чи Олексія Поповича, чи Самійла Кішки (у цьому виявляється й символізм числа один). Це приклади символіки числа три, коли воно є засобом поглиблення змісту й уведення відповідного настрою оповіді, просякнутого християнською ідейністю.

Число три ще кілька разів постає на сторінках першого варіанту думи: «Якъ сталь Ляхъ Бутурлака пидтвати, Сталь гетману запорожскому по три чарки чарки горилки давати» [8, с. 510].

У цьому фрагменті ми можемо простежити нову сторону символічної природи числа три – воно слугує на позначення міцності й сили, адже, щоб напоїти нашого героя, треба багато міцного вина. В аналогічному смислово ключі трійка проглядається й у сюжеті про три пари кайданів, якими закували невольників.

У другому варіанті трійка ще більше посилює загальний ефект епічності та глибини твору. Особливо це яскраво виявляється під час опису сну Алкан-паші:

*Такий мені, небожата, сон приснився,
Бодай николи не явился:
Видится моя галера цветкованна, малевана,
Стала вся обидрана, на пожаре спускана;
Видится: мои турки, янычары,
стали вси в пень порубаны;
А видится: мои бедни невольники,
Которые были в неволе,
То вис стали по воли,
Видится мене гетьманъ Кишка,
На три части розтявъ,
У Чорное море пометавъ...* [8, с. 516].

Перед розповіддю сну Алкан-паша обіцяє винагороду – «могъ бы ему три грады турецкіе даровати» [8, с. 516]. М. Плісецький відзначав, що тема пророцтва сну паші підкреслює класичний епічний дух думи й указує на широку практику використання подібного сюжету в епосі інших народів [7, с. 245]. Автор монографії «Українські думи та пісні історичні» Д. Ревуцький про образ сну говорив, що

це «... одна з самих улюблених форм всесвітньої епічної народної творчості, починаючи від самих старих часів» [9, с. 105]. Для нас же показовим є введення числа три в цей сюжет, ніби незримо нагадуючи про праведність дій Кішки та віщість сну, за чим криється Божа присутність.

Другий варіант думи закінчується описом того, як козаки «паювали» турецьке добро «на три часті», першу з яких віддавали на церкви:

*На святого Межигорського Спаса,
На Терехтемировській монастирґ,
На святу Сечовую Покровґ давали* [8, с. 524].

Як бачимо, Святих місць для козаків теж три. Така трикратність указує на те, що червоною ниткою в усій думі проходить незрима присутність Господа в протиставленні християн із мусульманами й число три з різними смисловими варіаціями намагається це підкреслити.

*І на продовження семантичних зрізів числа три:
Тогди турки-яничари тое зачували,
за три версты галеры турецкии отвертали* [8, с. 514].

Ніби сам Господь допомагає нашим козакам врятуватися, й автор поспішає підкреслити факт його допомоги і присутності.

Щодо інших чисел, то ми відзначаємо наявність синтезованого історично-фактографічного й епічного начал. Читаємо у другому варіанті:

*Маєть себе избранного люду:
Семьсот турковґ, яничарґ чотыреста,
Да бедного невольника полчвартаста* [8, с. 515].

За коментарями В. Антоновича та М. Драгоманова, з огляду на те, що творцями думи могли бути лише учасники морських походів козаків, які на власному досвіді пережили полон, й опис галери даний правдивий і детальний: «Дума називаєть приблизительно обычное число пушек на большой галере, башгарде. И общее число вместимости галеры, описанное думой, (700+400) близко к действительной вместимости большой турецкой военной галеры» [3, с. 221].

На підтвердження факту творчого оброблення історичної основи думи вдамося до звичайної арифметики: у другому варіанті думи, записаному Лукашевичем, указується на момент, коли Самійло Кішка роздав 84 ключі на п'ятьох невольників при захопленні судна. Якщо помножити 84 на 5, то отримаємо цифру в 420 невольників. Тож автори перших редакцій дійсно наслідували реальний історичний факт, спираючись на власний гіркий досвід. Але вже пізніші переробки думи вказують на певну відірваність від очевидців, що тим зрозуміліша стає віддаленість згаданих подій.

Так, у пізніших версіях думи ми бачимо вже не 350 невольних козаків, а 40 (або 42), які перед нами постають не на галері спочатку, а в себе дома, «в лузі Базалузі», але потім їх схопили й забрали в полон. Тож пізніший варіант демонструє втрату думою свого історичного коріння та більше художнє оброблення.

Останнім елементом у числовій матриці думи подається фрагмент кількості років у неволі. Якщо прийняти гіпотезу М. Костомарова, М. Грушевського та інших дослідників, то реально Самійло Кішка міг перебувати в полоні близько 25 років. Тоді цифра в 30, 40 і 54 роки, які ми зустрічаємо в різних варіантах думи, мисляться нам витворами епічної традиції. Справді, дослідник Б. Кирдан акцентував свою увагу на тому моменті, що думи невольницького циклу розповідають нам про простих людей, які не наділені жодними неймовірними здібностями чи силою й урятуватися з неволі їм допомагає хитрість, самопожертва чи допомога потурчан [6, с. 180–181]. Їм не характерні риси богатирства, які ми знаходимо в думках «Про Івана Коновченка» чи «Отамана Матяша Старого», тому й відсутні тут епічні методи та прийоми посилення змісту. Однак невольницькі думи теж є витворами епіч-

ності, яка й виявилася в прийомі гіперболізації саме на прикладі років неволі. Гіперболізація в цьому контексті послугує для підкреслення витривалості та стійкості духу невольників, засобом типізації, даючи змогу «більш рельєфно виділити ті якості героїв, зображенню яких і присвячені думи цієї групи» [6, с. 180]. Так, В. Антонович і М. Драгоманов указували, що 54 складене із двох епічних чисел – 30 і 24 [3, с. 228] і відбиває згадану тенденцію.

*В одному з варіантів ми читаємо:
Благодарю тебе, Господи милосердный, що за
Сорокґ літґ Господь мене привівґ
Козака гетьмана Самійла у вічі повидати* [8, с. 524].

Це ніби вказівка на біблійну легенду Мойсєвих поневірянь по пустелі протягом 40 років, якого Господь, зрештою, привів до рідних берегів. Простежити аналогію з нашим Самійлом Кішкою неважко: він також звільнив своїх побратимів із неволі і привів їх додому через 40 років поневірянь.

Аналіз думи з погляду її числової символіки розкрив небачену глибину релігійності світосприйняття й широкого побутування різних варіацій цієї символіки – від інакомовної до етикетної. Кожен рядок думи, кожна цифра в її сюжеті створюють потужний контекст Божої провиденції та присутності.

Думу «Олексій Попович» дослідники зараховують до часу напружених відносин з османською Портою, морських козацьких походів. Про час створення думи знаходимо вказівку у В. Антоновича і М. Драгоманова: «Дума эта должна была возникнуть въ начальную эпоху удачных набеговъ козацких по Чорному морю на турецкие берега, въ конце XVI в.» [3, с. 201]. На це дослідники вказали шляхом ідентифікації описаного в думі Григорія Зборовського з історичною постаттю Самуїла Зборовського, який деякий час був січовим кошовим отаманом. Цю версію висловлював також і М. Максимович. Пізніше М. Грушевським була висунута гіпотеза, що згаданий у думі кошовий є Грицьком Зборовським [10, с. 333] або Федором Полоусенком [10, с. 284].

Сюжет думи малює перед нами картину шторму на морі, який розбиває козацьке судно на три частини, унаслідок чого потопляють 350 козаків. Кошовий просить козаків сповідатись у своїх гріхах, щоб Бог змилювався над ними і припинив бурю. Далі йде сповідь писаря Олексія Поповича, гріхи якого суперечать суспільній моралі, а не несуть якогось більш суттєвого злочину. Він не просто сповідується, а просить прощення й обіцяє змінитися в разі успішного завершення пригоди. Після цього буря стихає й козаки успішно рятуються. Дума ж завершується повчанням і прославлянням отцево-матчиної молитви.

За особливостями сюжету М. Костомаров ділить варіанти думи на дві групи: перша – спасіння приходить відразу після сповіді головного грішника, за другою – після того, як була принесена жертва морю (утихомиріння моря кров'ю): «Таким образом, по этому варианту, который старее прочих, въ чисто христианской идее о силе покаяния предъ Богомъ примешивается идея уже чисто-языческа: умиловление человеческого кровью разъяренной морской пучины» [2, с. 28].

Накладання двох традицій витікає з того міфологічного типу мислення, який притаманний людині (згідно з теорією Еліаде, Священна історія розповідається в міфах, а людина релігійна живе в часі витоків, тобто міфічному часі [11, с. 57]). Дума про Олексія Поповича «розвиває давній легендарний мотив про поглинання морем великого грішника (пізніші варіанти – відтинання йому пальця, проливання крові в море), закомпонований у події морських козацьких походів наприкінці XVI ст. – поч. XVII ст.» [8, с. 572].

І. Франко звернув увагу на той факт, що «дуже інтенсивне світло на постання нашої думи кидають указані

д. Сумцовим южноруські легенди про бурю на Чорнім морі і рятунок судна, занесені в XVIII віці в записки П. Могили і в книгу Галятовського «Небо нове», вони показують, що тема нашої думи – буря на морі і чудесний рятунок судна – була в ту пору популярна на Україні не тільки в кругах козацьких, але також і духовних» [12, с. 196]. Автор згадує у своєму дослідженні, що в середньовіччі побутували кілька легенд, які мали за сюжет спасіння через жертву чи покаяння, але найближчим до нашої думи «є се оповідання, записане в житті Св. Палладія, уміщені в наших Честях – Мінеях і в Прологах від дня 19 марта, а відси переняте також до вельми популярної в XVIII віці уніатської книги «Народовещание» [12, с. 197]. Далі він уточнює, що подібні сюжети викупів «пожертвуванням якоїсь людської душі» часто можна спостерігати й у казках [12, с. 197]. Як висновок І. Франко визначає найближчим джерелом думи біблійне оповідання про пророка Йону [12, с. 198].

Поділ думи на редакції К. Грушевська аргументує територіальним принципом. Річ у тому, що, аналізуючи зразки, у яких Олексій Попович втрачає палець, дослідниця помітила, що всі варіанти походять із однієї місцевості – Пирятини, й, апелюючи на вказівку в самій думі, що наш герой був саме з Пирятину, дійшла висновку: «В думі про О. Поповича маємо виразну пам'ять про зв'язок думи з певною місцевістю і очевидно сей зв'язок треба пояснювати так, що в околицях Пирятини, серед пирятинських козарів було злочено першу редакцію сеї думи з готового пісенного матеріалу» [1, с. 55]. Джерелом думи, отже, вона визначила побутування складеної раніше пісні. Появу ж нової редакції дослідниця пояснює дисонуванням моряцької моралі Поповича та жорсткої розплати з внутрішнім світом слухачів. Унаслідок цього й була створена більш м'яка редакція, яка виявилася дуже поширеною [1, с. 56].

Стосовно нашого зацікавлення, то під час аналізу груп і редакцій думи ми помітили характерну особливість: пізніші зразки мають більшу кількість числової інформації. Так, якщо для першої редакції думи (вар. А, Е, Д у К. Грушевської) налічуємо по 3 числові знаки, то далі їхня кількість зростає до 4–5. Зростання кількості чисел пов'язане із розширенням сюжету думи про гріхи Олексія Поповича. Перша редакція пропонує простий опис, який не включає числової символіки, тоді як друга має значні уточнення. Порівняймо:

*Хочь я святое письмо читаю
И вась, простих людей, на все добре научаю,
Я соби найбільший всех вась грехь маю:
Що я оть отця своего, оть паниматки
изь города Пирятини
Вь охотное войско виежжалъ,
Я съ отцем и паниматкою прощєнія не принималъ,
Я отца своего и паниматку
стремєнами вь груди оть себя отпихалъ,
Старшого брата зневажалъ,
Старшую свою сустру сильно проклиналъ, –
Що я, панове, сам не добре починалъ,
Что кров христианскую безневинно проливалъ,
По городу Пирятину проезжалъ, детокъ маленьких
Добрим конемъ розбивалъ:
Отъ темь мене Господь милосердный
на великой потребе покаралъ» [8, с. 584–585].*

*Другий варіант пропонує таке:
Одъ вась таки грѣхѣв больше маю:
Шо як вь охотне вѣйсько одѣжжавь,
И зь отцем и з матір'ю
Вопрощєнія не мав,
И старшого брата
за брата не мав;
и старшу сестру
барзе зневажав,*

*Стремінємь у груди одпихав;
А ще з города вибѣгав,
Триста душ дѣтей маленьких
Конем своѣм добрим розбивав,
Кров христианську
Безвинно проливалъ...
А ще мимо сорока церковь пробѣгавъ,
Шляпи не здѣймав
И на себе хреста не покладав,
Г отцевської-матчиної
Молитви не споминавъ [8, с. 601–602].*

Сюжет для обох зразків один, але другий варіант має уточнення в образі числової символіки. 300 душ дітей зараховуємо до семантичного конструкту, за яким трійка має характер гіперболізованого уточнення (300 душ ми зустрічаємо й у думі про Самійла Кішку [8, с. 561–563], і в думі про Івася Коновченка). Така формула є сталою для трійки та сімки, які вносять додаткове внутрішнє напруження в оповідь, указуючи на Божу присутність. К. Грушевська висловила, що гріхи Поповича мають характер більше порушення традицій, а не моралі, але ми беремося припустити, що це твердження буде правильним для ігнорування саме прощання з батьками та нешанобливого ставлення до родичів, а от знущання над дітьми та зневага до церкви роблять характер гріхів уже моралізаторським. З огляду на це ми й знаходимо в пізніших переробках числові вказівники, які мають загострити увагу слухача на важливих суспільних проблемах.

Як уже зазначалось, в українській фольклористиці тривалий час думу «Буря на Чорному морі» сприймали за варіант думи «Про Олексія Поповича». О. Лісовський, О. Потєбня, П. Житецький, М. Дашкевич, М. Драгоманов, О. Веселовський, Д. Ревуцький не бачили окремоті дум, розглядаючи їх одним блоком [8, с. 774]. Але К. Грушевська заперечила подібну похибку, відзначаючи, що це дві різні думи, які мають у спільному активі загальну християнську ідею про силу каяття, характерну для всіх дум раннього епічного невільницького циклу [1, с. 79]. Дослідниця наголошує, що «Буря на морі» – це апофеоз роду, тоді як дума «Про Олексія Поповича» – «моряцький твір», що відображає обставини неправильного від'їзду. В основі «Бурі...» – солідарність із родом, лояльність до нього. Таке світорозуміння не просто моральне, а й космічне, бо сила роду боронить навіть від бурі та наглої смерті. Героїв думи рятує каяття й поміч батьківської молитви [1, с. 6–7].

Дослідниця зауважила, що середовище, у якому було складена дума, було хліборобсько-козацьке із сильним родовим світоглядом. Тому всі пригоди братів постають через нешанобливе ставлення до батьків, старших людей, що є «універсальним законом, ментальною рисою українського народу і критерієм духовної цінності людини. Мотив матиного та батьківського благословення як гарант козацького щастя і навіть самого життя проходить наскрізним не лише в думках...» [13, с. 112].

Територію створення думи К. Грушевська пов'язує із Яготином, де мала скластися дума, котра могла б протистояти популярній думі про О. Поповича [1, с. 80], поширеної на Пирятинщині.

Для обох дум характерним є сюжет про розбиття морем корабля на три частини:

*Ой близь Чорного моря, на кєменю біленькому,
Тамь соколь ясененькій жалобненько квилить, проквилєя,
На Чорное море спилньна поглядає,
Що на неби вси звизди помрачило,
А половину мисяця в хмари уступило,
А изь низу буйний витеп повиває,
А по Чорному морю супротивная філя уставає,
Судна бере козацьки, молодецьки,
на три части розбиває [8, с. 589].*

Ми вже згадували вживання трійки в моменти важких випробувань для українців, тож цей уривок є продовженням традиції на позначення перста Божого. Щодо думи «Буря на Чорному морі», то тут через іншу ідейну направленість розкривається семантика числового ряду, але побутування поділу на три частини є типовим для дум раннього періоду як художнього прийому.

Цікавим є пасаж про двох братів. Двійка не частий гість наших текстів, але це не зменшує її символічної природи. Річ у тому, що число 2 ще з давніх-давен лежить в основі бінарного світосприйняття, що закладено в основі міфопоетичної традиції опису світу. У нашому ж випадку двійка реалізується в образі двох братів, які порушили моральні устої родової общини, і їх рятує саме молитва рідних. Для підтвердження цього та для введення гостроти в сюжетну лінію деякі варіанти містять образ третього потопаючого, який не зв'язаний із родом, не має сім'ї, і саме через своє сирітство помирає. За висловом О. Лісовського, це «дума правоучительная с сильным лирическим оттенком» [5, с. 43]. Отже, акцент смислового навантаження щодо семантики числа 3 в цьому конкретному фрагменті дещо видозмінився: трійка слугує для внесення додаткового емоційного наповнення в протиставлення родинних зв'язків і самотності й відірваності від сім'ї (подібні почуття в нас виникають при розгляді дум про «Втечу трьох братів з Азова» і «Трьох братів Самарських»).

Пряма вказівка на Божественну сутність, що витікає із ритуальних дійств, проглядається в пасажі про трикратне читання Святого Письма Олексієм Поповичем і може слугувати прямим інакомовним елементом:

Ой Олексію Поповичу,

Пирятинський родичу,

Отамане військовий,

Писарю лестровий!

Тижь бо й по трійчі письмо святе

у руки береш на день, та й читаєш [8, с. 595].

Числова структура дум переконує нас у глибокій релігійності та широкому застосуванні різних прийомів числової символіки. Спасіння від трикратного читання Святого Письма є прямою вказівкою на домінування у свідомості творців дум християнського світосприйняття, у якому трійка посідає одне з ключових місць у системі символіки.

Література

1. Грушевська К. Українські народні думи : у 2 т. / К. Грушевська. – Київ–Харків : Пролетар, 1927. – Т. 1. – 1927.
2. Костомаров Н. История козачества в памятниках южно-русского народного песенного творчества / Н. Костомаров // Костомаров Н. Оттиск из журнала «Русская мысль» / Н. Костомаров. – СПб., 1880.
3. Антонович В. Предисловие / В. Антонович, М. Драгоманов // Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова : в 2 т. – К., 1874. – Т. 1. – 1874. – 246 с.
4. Науменко В. Происхождение думы о Самойле Кишке / В. Науменко // Киевская Старина. – 1883. – № 6. – С. 24–36.
5. Лісовский А. Опыт изучения малорусских дум / А. Лісовский. – Полтава, 1890. – 56 с.
6. Кирдан Б. Украинские народные думы (XV–XVII в.) / Б. Кирдан. – М. : Изд-во Академии наук СССР, 1962. – 346 с.
7. Плісецький М. Українські народні думи. Сюжети і образи / М. Плісецький. – К. : УКСП «Кобза», 1994. – 367 с.
8. Українські народні думи : у 5 т. – К. : ІМФЕ НАН України, 2009. – Т. 1 : Думи раннього козацького періоду / упоряд.: М.К. Дмитренко, Г.В. Довженок (тексти), С.Й. Грица (мелодії). – 2009. – 887 с.
9. Ревуцький Д. Українські думи та пісні історичні / Д. Ревуцький. – К. : Вид. товариства «Час», 1919. – С. 105.
10. Грушевський М. Історія України-Руси : у 12 т. / М. Грушевський. – К., 1991–1998. – Т. VII. – 1995. – С. 333.
11. Еліаде М. Священне і мирське / М. Еліаде // Еліаде М. Мефістофель і Андрогід / М. Еліаде. – К., 2001.
12. Франко І. Розбір думи про бурю на Чорному морі / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1976–1986. – Т. 29. – 1981.
13. Таланчук О.М. Українознавство. Усна народна творчість : [навчально-методичний посібник] / О.М. Таланчук. – К. : Либідь, 1998.

Анотація

Юрченко О. О. Думи про море: загальна характеристика та способи передавання числової символіки. – Стаття.

Стаття є самостійним науковим дослідженням, присвяченим вивченню концепту числового символізму як складової світосприйняття людності українських земель у XV–XVIII століттях. Актуальність теми зумовлена необхідністю комплексного підходу до реконструкції історичного минулого, важливим елементом якого є система цінностей і народна культура.

Ключові слова: символіка чисел, семантичний конструкт, українські історичні думи.

Аннотация

Юрченко О. О. Думы о море: общая характеристика и способы передачи числовой символики. – Статья.

Статья является самостоятельным научным исследованием, которое посвящено изучению концепта числового символизма как важной составляющей мировоззрения населения украинских земель в XV–XVIII столетиях. Актуальность темы обусловлена необходимостью комплексного подхода к реконструкции исторического прошлого, важным элементом которого есть система ценностей и народная культура.

Ключевые слова: символика чисел, семантический конструкт, украинские исторические думы.

Summary

Yurchenko O. O. Duma about the sea: general characteristics and methods of transmission of numerical symbolism. – Article.

This article gives the attempt of reconstruction of numerical matrix in the Ukrainian historical dumas on the example of detection and interpretation of semantic constructs of numbers. Our research reflected the studies of specific semantic cross-sections for number seven and three. The method of work is to identify the system of number repetitions in different semantic contexts and selection of its major features..

Numerical matrix of duma is not limited to these concepts and modes and requires further study in a view of the breadth of its application.

Key words: symbolism of numbers, semantic construct, Ukrainian historical Duma.